

Til Fredningsstyrelsen

Den 28.05.1986

Vedr.: De øvrige afslutninger på Koldinghus' 6 trappetårne.

Koldinghus havde før branden 1808 5 trappetårne i slotsgården: Trompetertårnet, Kronprinsens tårn, Kongens tårn, Dronningens tårn og Klokketårnet. Tårnene blev efter alt at dømme opført i forbindelse med Chr. IV's modernisering af slottet i byndelsen af 1600-tallet, til erstatning for ringere trappetårne. Om de har stået urørt fra opførelsen og til branden 1808 vides ikke.

1. På en illustration før Chr. IV fra Theatrum Urbium 1585 ser man 2 tårne, som placeringsmæssigt svarer til Kronprinsens tårn og Kongens tårn. Derudover ses et lille spir på slottets nordøstre hjørne. Tårnafslutningerne på Kongens tårn og Kronprinsens tårn er meget forskellige. Førstnævnte har et glat, konisk tilspidsende, polygonalt spir, sidstnævnte et flerleddet spir. Tegningen betragtes ikke som fuldt ud troværdig. De spirprydede tårnes antal og placering svarer ikke til de nu kendte forhold.
2. På et stik fra Resens Atlas 1677 ses ligeledes kun 2 spirtårne. Det ene til højre på sydfløjens gårdfacade er et tårn med etagespir, Kongens tårn. Ved slottets nordøsthjørne ses ligeledes et etagespir, som må være Dronningens tårn, omend det fejlagtigt er placeret udenfor slotsgården. Stikket forekommer ikke troværdigt.
3. På facadetegningerne af slottets ydre i Fr. d. V's atlas, 1720, ses af tårne kun Kæmpetårnet. Når slotsgårdens tårne og spir ikke ses over tagryggen, kan det skyldes tårnenes relativt lave afslutninger, eller at man ikke ønskede at vise dem på det barokiserede slot. På østfacaden ser man dog en tagrytter. Om det er Dronningens tårn eller en tagrytter, er usikkert. Interessant er på nordfacaden at konstatere "kronen", som afslutter Kæmpetårnets trappehus (jfr. Otto Norn).
4. På et stik fra 1749, visende Fr. d. V's ankomst til Koldinghus, tegnet af P.J. Grønvold, ser man et interiør af slotsgården. Fire af de fem trappetårne er vist. Til venstre Kongens tårn med etagespir, dernæst Kronprinsens tårn med flad afslutning og balustrade, dernæst Trompetertårnet ligeledes med flad balustradeafslutning, og til sidst til højre Klokketårnet med etagespir. I baggrunden rejser Kæmpetårnet sig. Her har trappehuset pyramidetag. Dronningens tårn er udenfor tegnerens synsvinkel.
5. På Thuras illustration fra 1749 i Danske Vitruvius ses ingen tårne eller spir rage op.

Man kan ikke sige, at det foreliggende kildemateriale er eentydigt og præcist. Mest rigtigt m.h.t. situationen før branden må Grønvolds stik være. Tegningen redegør rimeligt for flere dele, f.eks. portalerne, som er genkendelige. Men detaljernes nøjagtighed og troværdighed er ikke helt overbevisende. Skulle man på grundlag af dette stik rekonstruere tårnafslutninger og spir, vil det i detaljer og proportioner føre til formodninger eller gætterier. Hvad Dronningens tårn angår, giver stikket ingen oplysninger.

Udseendet på de tidligere omtalte ældre illustrationer er endnu mere usikre og forkerte.

Det er herefter vor konklusion, at rekonstruktion ikke kan komme på tale, alene p.g.a. manglende sikker dokumentarisk viden om tårnenes udseende. Hvortil kommer spørgsmålet, om det er logisk at forsøge en rekonstruktion.

Hvad så?

Da Det Særlige Bygningssyn i sin tid udtalte sig om udførelse af spir, var det, mener jeg, ud fra tanken om, at det store helvalmede tegltag ellers kunne virke for bastant og unuanceret, en tanke vi selv gav udtryk for overfor Det Særlige Bygningssyn. Vi mente, at der måtte gives mulighed for at tilføje et eller andet til tagafslutningen.

Vi drøftede også kviste, og i den forbindelse regner vi med at udføre en gavlkvist over porten i østfløjen, hvor der har været en sådan. Den skal fremover fungere som indhejningsåbning til store genstande, der skal ind i magasinerne på loftet.

Man kunne måske også tænke sig flere små tagkviste i tagfladerne, måske også skorstene. Problemet her er dog at finde rimelige funktions- og konstruktionsforhold.

I den fase, restaureringen er i, står vi overfor at skulle tage stilling til disse arkitektoniske spørgsmål. Her synes professor Otto Norns tanker at kunne være nøglen til løsningen.

Koldinghus er en vigtig del af Kolding bys arkitektoniske profil. Bygningsklumpen med Kæmpetårnet virker stærkt. I profilen indgår Kæmpetårnets øverste afslutning. Hvad der her rager op, ses klart langt omkring. Af tårnets fire hjørner har kun det ene kæmpen Scipio i behold. Man kunne byarkitektonisk ønske alle fire hjørner lige stærkt markeret. Hvordan det skal ske, bør overvejes.

En afslutning af trappetårnet, formet som en stor gylden krone, ville i den samlede problematik være en betydelig markant bygningsdel. Den har på een gang den nødvendige størrelse, detaljering og brillians til at give slottet den bygningsdelsdetaljering og forfining, som man arkitektonisk kunne ønske. Den vil virke, ikke bare i eksteriør, men også i slotsgårdens interiør, hvorfra den vil kunne ses. Højt hævet og altid fangende lysets og solens stråler vil den tillige kunne spille fint sammen med en ny vandkunst, som byen ønsker at bekoste og lade opstille i slotsgården. Disse to udsmykkende arkitekturdetaljer er så tilpas frigjorte af bygningens fremtoning og alligevel så integrerede i slottets hovedform, at de efter vor mening udgør tilstrækkeligt tilskud til, at man ikke behøver at kaste sig ud i problematiske rekonstruktioner af trappetårnene.

Med hensyn til Badstuetårnet på slottets udvendige sydvestre hjørne, foreslås det afsluttet med et enkelt kegleformet tag, beklædt med kobber. På facaderne fra Fr. d. V's atlas (illstr. 3) ses en "vælsk" afslutning, hvis stiltræk dog snarere hidrører fra det teknisk nødvendige, opskalkede mellemtag ind mod bygninger.

På baggrund heraf skal vi foreslå, at tårnene i gården gives afslutninger i mere enkel form og overensstemmende med eksisterende forhold og funktionskrav:

Kronprinsens tårn afsluttes med flad balustrade.

Trompetertårnet afsluttes med flad balustrade.

Klokketårnet afsluttes med enkel tagafslutning, der tillige indeholder et tårnur.

Dronningens tårn udformes som trappetårn i en passende dimension til at beskytte en del af det bygningsarkæologisk interessante murværk i området. Kongens tårn udføres med enkel tagafslutning, der tillige giver slottets karaktergivende sorte fugl, Alliken, en mulighed for at overleve på stedet.

Vi anmoder hermed Det Særlige Bygningssyn om godkendelse til, at der arbejdes videre med problemet ud fra disse retningslinier, og med henblik på udarbejdelse af et skitseforslag til senere godkendelse.

Med venlig hilsen

Inger og Johannes Exner

Bilag: Kopier af nævnte illustrationer, samt oversigt.